

Uporaba Smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica u hrvatskim knjižnicama

---

Horvatić, Dorotea

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:351222>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-09-29**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
Ak. god. 2020./2021.

Dorotea Horvatić

**Uporaba Smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica
u hrvatskim knjižnicama**

Završni rad

Mentor: prof.dr.sc. Ana Barbarić

Zagreb, rujan 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(potpis)

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Predmet, svrha i upotreba Smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica	2
2.1. Okvirna shema opisa sastavnica.....	3
2.2. Interpunkcija.....	4
2.3. Izvori podataka.....	4
2.4. Jezik i pismo opisa	4
2.5. Skraćivanje i kratice	4
3. Opis sastavnice.....	5
3.1 Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti.....	6
3.1.1. Glavni stvarni naslov.....	6
3.1.2. Podnaslov	7
3.2. Izdanje	8
3.3. Podaci specifični za građu ili vrstu publikacije.....	8
3.4. Izdavanje ili raspačavanje	9
3.5. Materijalni opis	9
3.6. Nakladnička cjelina	10
3.7. Napomena.....	10
3.8. Standardni broj ili alternativa.....	10
4. Poveznica	11
4.1. Propisana ili formalna interpunkcija.....	11
4.2. Izraz koji pokazuje fizičku povezanost	11
5. Identifikacija matične jedinice	12
5.1. Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti.....	13
5.1.1. Glavni stvarni naslov.....	13
5.1.2. Opća oznaka građe	14
5.1.3. Usporedni stvarni naslov	14
5.1.4. Podnaslov	15
5.1.5. Podatak o odgovornosti.....	15
5.2. Izdanje	15
5.3. Podaci specifični za građu.....	16
5.4. Izdavanje i raspačavanje.....	16
5.4.1. Mjesto izdavanja i raspačavanja.....	16
5.4.2. Nakladnik i raspačavatelj	16
5.4.3. Godina izdavanja i raspačavanja	17
5.5. Materijalni opis	17

5.6. Nakladnička cjelina	17
5.7. Napomena.....	17
5.8. Standardni broj	18
5.9. Ključni naslov	18
6. Smještaj sastavnice u matičnoj jedinici.....	18
6.1. Sastavnice omeđenih publikacija u jednom svesku	19
6.2. Sastavnice omeđenih publikacija u više svezaka	19
6.3. Sastavnice neknjižne građe koja je izdana kao jedna jedinica	19
6.4. Sastavnice neknjižne građe koja je izdana u više jedinica	20
6.5. Sastavnice periodičkih publikacija.....	20
7. Opis sastavnica u serijskim publikacijama.....	21
7.1. Opis sastavnica.....	21
7.2. Opis sastavnica	22
7.3. Poveznica	22
7.4. Identifikacija matične jedinice kod serijske publikacije	23
7.5. Pojednosti o smještaju sastavnice u matičnoj jedinici	23
8. Zaključak.....	23
Literatura	24
Sažetak	26
Summary	27

1. Uvod

Tema kojom će se baviti ovaj rad „Smjernice za primjenu ISBD-a na opis sastavnica“ jedan je od kompleksnijih i dugotrajnijih pokušaja uspostavljanja svjetske okvirne sheme za opis jedinica. Taj opis jedinica obuhvaćao bi radove kao što su članci u različitim časopisima, poglavlja omeđenih publikacija, ali i različite brazde na zvučnim snimkama. Glavnu ulogu u stvaranju tih smjernica preuzela je Međunarodna federacija knjižničarskih društava i ustanova, odnosno IFLA koja je 1970. godine krenula u izradbu ISBD-a koji nam, danas, pomaže u opisu sastavnica. Priča ISBD-a krenula je od financijske pomoći koja je bila potrebna komparativnom studiju za opis publikacija koje su koristile određene nacionalne bibliografije. Michael Gorman uspio je napraviti studiju čiji je cilj bio utvrditi mogućnost izradbe međunarodne norme koja se koristila za bibliografski opis. Nadopunjavanjem i izmjenom njegove studije došlo je do konačnog izdanja i predstavljanja ISBD(M)-a. Prvo izdanje bilo je 1974. godine. Te je godine ISBD(M) bio onaj koji se proučavao i koji je prvi bio predstavljen. U tom nazivu, slovo “M” je označavalo omeđene publikacije. Nakon što je ISBD(M) bio potpun i usavršen, došlo je do izradbe niza bibliografskih opisa različitih vrsta knjižnične građe. Kao osnovna norma, odnosno pravilo bilo je vezano uz ISBD(G) te je ona bila osnovna za sve ostale ISBD-e. Već 1977. godine, u Bruxellesu, počeli su raditi na zadatku, koji je nastojao ustanoviti kako riješiti zahtjeve za opis i identifikaciju radova, ili pojedinih dijelova radova koji su prikazani, odnosno sadržani u periodičkoj publikaciji ili drugom radu. Jedna od glavnih zadaća bila je doći do rješenja kako napraviti određeni opisni postupak koji bi služio za opis radova koji se ne mogu opisati sami za sebe, već moraju biti izdani kao dio bibliografski samostalne publikacije. Na prvu, možda djeluje lagano, ali bilo je potrebno naći odgovarajući opisni postupak bez da se spomene ta bibliografski samostalna publikacija. Proučavale su se pojedine sastavnice, koje su proizašle iz takvih publikacija. Druga zadaća bila je otkriti odgovarajuću okvirnu shemu opisa sastavnica. Radna grupa tim se problemom bavila godinama. Na kraju su odlučili kako će shema imati četiri segmenta. Ti segmenti biti će poredani redoslijedom gdje se prvo navodi opis sastavnica, te se određenim interpunkcijskim simbolom odvaja od identifikacije matične jedinice. Takva dvoredna struktura pokazala se puno boljim rješenjem od ostalih. Na samom kraju sheme prikazao se smještaj sastavnice u matičnoj jedinici. Nakon nekoliko težih zadataka, grupa je raspuštena, te je došlo do uspostavljanja nove grupe pa čak i novih učenja i djelovanja koji bi poboljšali okvirnu shemu. Ali, konačna procjena određene okvirne sheme ne može se realizirati dok se ne vidi kako će se smjernice upotrebljavati. Kroz rad će biti opisan predmet, svrhe te uporaba

smjernica. Proći će se kroz okvirnu shemu, te će se kroz primjere vidjeti kakve su odluke donesene kako bi smjernice za opis sastavnica funkcionirale. Također, biti će prikazan i opis sastavnica u serijskim publikacijama.

2. Predmet, svrha i upotreba Smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica

Kako bi, uopće, razumijeli o čemu će se govoriti prvo je potrebno navesti neka određena tumačenja različitih pojmova koji će biti bitni kroz ovaj rad. Naime, prvo se govori o sastavnici, odnosno o tome što ona predstavlja. Sastavnica je jedan dio publikacije, dok se pojam publikacija definira kao tiskano, ali isto tako i djelo koje je umnoženo nekom drugom tehnikom. Danas je, publikacija obično proizvedena u više primjeraka, dok je nekada bila proizvedena samo u jednom, a to je bilo kada su se one ručno prepisivale. Također, se koristi za raspačavanje u javnost. Kada se govori o jednom djelu te publikacije, najčešće se povezuje s poglavljem u knjizi, zatim određenim člankom u periodičkoj publikaciji ili brazdi na zvučnoj snimci. Upravo taj dio publikacije služi za potrebe bibliografske detekcije, odnosno identifikacije ili potrebe pristupa koje zavise od identifikacije publikacije u kojoj je sadržan. Nakon sastavnice, dolazimo do pojma matične jedinice. Ona predstavlja publikaciju u kojoj se nalazi sastavnica. Zatim se koristi pojam poveznice koja povezuje opis sastavnice sa identifikacijom matične jedinice, koja je formalni element opisa.

Kada su neki pojmovi definirani i jasniji potrebno je proći kroz onaj bitan dio smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica, a to su predmet, svrha i upotreba. Smjernice koje se navode u ovom radu omogućuju pomoć onima koji se bave opisima sastavnica različitih publikacija, odnosno pomoći će onima koji pripremaju opise sastavnica publikacija. Pod tim pojmom tumače se različita poglavlja u knjigama, te različiti članci u publikacijama. Osobe koje se bave opisima sastavnica u publikacijama su osobe koje rade to za različite kataloge, bibliografije ili kazala. Oni na taj način pomažu mnogima kako bi se snašli, a i učili o tome. Bitno je navesti koja je svrha smjernica, ali također, potrebno je znati odakle polaze sve te smjernice. Smjernice polaze od Međunarodnog bibliografskog standardnog opisa, odnosno ISBD-a. ISBD, čiji je akronim International Standard Bibliographic Description, predstavlja niz knjižničarskih normi, odnosno pravila koja se koriste za opis različitih vrsta knjižnične građe diljem svijeta. Za uspostavu ISBD-a bila je zaslužna Međunarodna federacija knjižničarskih društava i ustanova, odnosno IFLA te je 1970. godine krenula u izradbu, ali i njeno objavljivanje. Jedan od interesa IFLA-e je interes za knjižničare diljem svijeta. Osim

knjižničara, voljna je baviti se i njihovim korisnicima. Osnovana je u Edinburghu, 1927. godine, te joj je sjedište 1971. premješteno u Hag.

Kada se riješilo pitanje otkuda polaze smjernice, te što obuhvaća pojam ISBD i IFLA potrebno je objasniti kako se upotrebljavaju smjernice. Bitno je da se smjernice koriste zajedno s ISBD-om za odgovarajuću građu ili vrstu publikacije kojoj pripada sama sastavnica i ISBD-om kojemu pripada matična jedinica (npr. knjiga, periodička publikacija, zvučna snimka itd.) (Hrvatsko Bibliotekarsko društvo, 1989: 1). Kako bi se upotpunio opis sastavnice bitno je napomenuti propise ISBD-a, iako se one ne nalaze u smjernicama za opis sastavnica. Smjernice za primjenu ISBD-a na opis sastavnica odnose se samo na one dijelove opisa koji su jedinstveni za sastavnice. Također, osim toga odnose se na one dijelove koji se ne pojavljuju u ISBD-u te na formalne dijelove koji povezuju opis sastavnice uz identifikaciju određene matične jedinice. To bi značilo da su smjernice bitne za one opise sastavnice koje su povezane i objavljene zajedno s matičnom jedinicom. Taj opis sastavnice mora biti u matičnoj jedinici ili kao njezin dio te bi trebale biti ovisne o matičnoj jedinici, upravo zbog njene identifikacije. Takva metoda nije korisna u dijelovima koji su bibliografski samostalni, potrebno je da budu povezane s matičnom jedinicom.

2.1. Okvirna shema opisa sastavnica

Opis kao cjelina obuhvaća četiri segmenta koja se promatraju odvojeno. Naime, pri opisivanju sastavnice osim njezinog opisa potrebno je i identificirati matičnu jedinicu u kojoj je ona smještena. Osim toga, potrebno je navesti točne pojedinosti o smještaju sastavnice u matičnoj jedinici.

Upravo zato, shema je podijeljena na četiri segmenta, a to su:

- 1.) Opis sastavnice
- 2.) Poveznica
- 3.) Identifikacija matične jedinice
- 4.) Pojedinosti o smještaju sastavnice u matičnoj jedinici

2.2. Interpunkcija

Interpunkcija su znakovi koji nam omogućavaju odvajanje teksta na rečenice, ali i rečenične dijelove. U ovom radu interpunkcijski znakovi navode se u skladu s propisima koje je donio Međunarodni standardni bibliografski opis, odnosno ISBD. Interpunkcijski znakovi potrebni su nam u prvom i trećem segmentu opisa sastavnica. O prvom i trećem segmentu više će se govoriti kada se dođe do njih, ali postoji jedan izuzetak. Taj dopušteni izuzetak je korištenje interpunkcijskih simbola za odvajanje određenih skupina opisa. To bi značilo da kada neka ustanova priprema zapis, a najbitnija stavka tog zapisa je njena sažetost, tada se crtica može izostaviti. Crtica, općenito, prethodi svakoj skupini, ali kao što smo naveli dođe do toga da je ustanovi najbitnija sažetost, onda skupine odvajamo točkom ili s dva razmaka.

2.3. Izvori podataka

Kako bi došli do izvora podataka za opis sastavnica koristimo različite podatke koje preuzimamo iz propisanih izvora po određenom redoslijedu. Također, bitno je napomenuti kako redoslijed ovisi od vrste sastavnica. Kod različitih vrsta sastavnica posjeduje se i različiti redoslijed navođenja. Takva hijerarhija kod svake je vrste drugačija, pa na primjer tekst, ilustracije i tiskane muzikalije imaju drugačiju hijerarhiju od recimo kartografske građe. Svaka vrsta sastavnice ima ono što smatra bitnijih i što stavlja na prvo mjesto hijerarhije.

2.4. Jezik i pismo opisa

Gledajući po segmentima, jezik i pismo u prvom se segmentu, kao i u trećem samo prepisuju ili se mogu staviti na jezik publikacije. Svi izrazi upotrijebljeni u drugom segmentu (poveznici) navode se na jeziku i pismu ustanove koja priprema opis (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 5). Dok, se u četvrtom segmentu takvi izrazi ispisuju jezikom i pismom publikacije.

2.5. Skraćivanje i kratice

Skraćivanje i kratice rijetko se navode, ali kada dođe do njihovog navođenja potrebno ih je zapisati po izloženim propisima ISBD-a.

3. Opis sastavnice

Opis sastavnica prvi je dio od četiri zasebna segmenta koji čine opis kao cjelinu. Opis sastavnice izrađuje se prema uzoru na Opći međunarodni standardni bibliografski opis, odnosno ISBD(G). Taj Opći međunarodni standardni bibliografski opis koristi se kao podloga za izradu svih ostalih ISBD-ova. Opći ISBD u sebi ima sve skupine opisa koje su u njemu definirane. Jedina iznimka je skupina izdavanja, odnosno raspačavanja koju ne definira te se ona ne koristi. Zatim, navodimo klasifikaciju različitih vrsta sastavnica koje se, također, mogu javiti i odgovarajući ISBD koji se treba koristiti kao osnova za opis. U tablici će se navesti ostale vrste sastavnica.

ISBD(G)	Opći međunarodni standardni bibliografski opis (G – general)
ISBD(M)	Međunarodni standardni bibliografski opis za knjige (M – Monographic Publication)
ISBD(A)	Međunarodni standardni bibliografski opis za stare knjige (A - Antiquarian)
ISBD(NBM)	Međunarodni standardni bibliografski opis za opis neknjižne građe (NBM - Non-Book Materials)
ISBD(PM)	Međunarodni standardni bibliografski opis za tiskane muzikalije (PM – Printed Music)
ISBD(CM)	Međunarodni standardni bibliografski opis za opis kartografske građe (CM - Cartographic Materials)
ISBD(S)	Međunarodni standardni bibliografski opis za opis serijskih publikacija (S – Serials)
ISBD(CF)	Međunarodni standardni bibliografski opis za opis računalnih datoteka (CF - Computer Files)
ISBD(ER)	Međunarodni standardni bibliografski opis za opis elektroničke građe (ER - Electronic Resources)

Tablica 1. Vrsta sastavnica i odgovarajući ISBD

Bitno je navesti kako se ISBD(M) i ISBD(A) koriste kada su tekst ili ilustracije u obliku koji nam omogućuje čitanje prostim okom ili u ispupčenom obliku koji upotrebljavaju slijepe

osobe. Također, potpuni su u jednom djelu ili se nastoje upotpuniti, da bi se omogućilo u određenom broju dijelova. Osim toga, imamo ISBD(NBM) koji nam omogućuje sve isto kao i u prethodnom primjeru, osim što je vezan uz mikrooblike, a ne tekst i ilustracije. Razlika je kod ISBD(S), kod njega se višedjelne sastavnice, a to su sastavnice koje se sastoje od dvije ili više podređenih sastavnica, koriste u tiskanom ili netiskanom obliku. One su objavljene u uzastopnim dijelovima, najčešće s numeričkim, ali i kronološkim oznakama. Nastoje se nastaviti, ali neograničeno.

3.1 Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

3.1.1. Glavni stvarni naslov

Bitna stavka ovoga odlomka je i višedijelna sastavnica. Ona predstavlja sastavnicu koja se sastoji od dvije ili više podređenih sastavnica, koja je, također, dio višedijelne sastavnice. Jedan od primjera višedijelne sastavnice je određeni članak koji je objavljen u više dijelova u jednoj periodičkoj publikaciji. Ono što nazivamo glavnim stvarnim naslovom je „višedijelna sastavnica sadrži dva ili više podređenih dijelova i nosi uz zajednički nadređeni stvarni naslov i stvarne naslove pojedinih podređenih dijelova u glavnom izvoru, zajednički nadređeni stvarni naslov izabire se kao glavni stvarni naslov“ (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 6). Također, bitna stavka obuhvaća kako se poneki podređeni dijelovi mogu navesti u napomeni.

Biti će naveden jedan od stranih primjera:

Precis in a multilingual context.

Sadržaj:

Part 1, *Precis : an overview* / by Derek Austin. Part 2, *A linguistic and logical explanation of the syntax* / by Jutta Sorensen and Derek Austin. Part 3, *Multilingual experiments, proposed codes, and procedures for the Germanic languages* / by Jutta Sorensen and Derek Austin. Part 4, *The application of Precip in French* / by Germaine Lambert.

U: Libri. – ISSN 0024-2667. – Vol.26, no. 1-4 (1976), str. 1-37, 108-139, 181

Kao primjer naveden je rad „*Precis in a multilingual context*“. Rad se u ovom primjeru sastoji od četiri članka od kojih svaki ima svoj naslov i svog autora, ili više njih. Nakon svakog djela, u ovom slučaju „part 1“ stavlja se interpunkcijski znak, odnosno zarez te se navodi naziv članka i autor. Nakon naziva članka dolazi do stavljanja interpunkcijskog znaka, odnosno

kose crte te se dolazi do imena autora tog istoimenog članka. Na samom kraju prvog djela, stavlja se točka te se prelazi na drugi članak, odnosno „part 2“. Nakon što su se naveli svi članci toga rada dolazi se do napomene. U njoj se nalazi naziv časopisa gdje se nalazi radovi te njegov ISSN, odnosno Međunarodni standardni serijski broj. Nakon tog broja, dolazi se do sveska časopisa, odnosno o kojem se svesku radi te do stranica časopisa. Rad se nalazi u Međunarodnom časopisu za knjižnice i informacijske studije, a skraćeni naziv časopisa je LIBRI. LIBRI je osnovan 1950. godine te je vodeći međunarodni znanstveni časopis koji istražuje aspekte knjižničarstva i informacijskih studija iz povijesne i današnje perspektive te analizira ulogu informacija i znanja u kulturnom, organizacijskom, nacionalnom i međunarodnom razvoju.

Također, glavni stvarni naslov zasebne podređene sastavnice može se sastojati od zajedničkoga stvarnog naslova i podređenoga stvarnog naslova kad su stvarni naslov ili oznaka podređene sastavnice nedovoljni za njegovu identifikaciju bez zajedničkog stvarnog naslova (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 7).

Primjer:

Application of the variety-generator approach to searches of personal names in bibliographic data bases. Part 2, Optimization of key-sets, and evaluation of their retrieval efficiency / Dirk W. Fokker and Michael F. Lynch.

U: Journal of Library Automation. – ISSN 0022-2240. – Vol.7, no.3 (Sept.1974), str.201-213.

Isto tako, glavni se stvarni naslov može sastojati samo od stvarnog naslova podređene sastavnice kad se taj stvarni naslov može odvojiti od zajedničkog stvarnog naslova višedijelne sastavnice. (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 7).

Kako bi se ženski uzgoj imao udesiti, da što korisniji bude po naš obiteljski, društveni i narodni život / Vladimir Jurić.

U: Napredak: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu. – ISSN 1330-0059. - Vol. 133, no.3 (Rujan 1992).

3.1.2. Podnaslov

Također, kako bi bilo lakše objasniti odnos između sastavnice i rada može se koristiti podnaslov. On se koristi kada stvarni naslov prikaza neke određene knjige posjeduje samo stvarni naslov tog određenog prikazanog rada, odnosno može se koristiti riječ, pa čak i izreka

kao neka vrsta podnaslova. Bitno je reći kako se podnaslov mora prikazati u uglatoj zagradi. Podnaslov je dio glavnog stvarnog naslova.

A kao primjer navodimo jednu od knjiga Donalda W. Krummela, a koja je uvrštena u Kanadske časopise koji pokrivaju područje informacijskih znanosti:

Bibliographies – their arms and methods, by D. W. Krummel : [review] / Eric L. Swanick.

U: Canadian Library Journal. – ISSN 0008-4352. – Vol.42, no.3 (June 1985), str. 168.

3.2. Izdanje

Izdanje je sastavni dio koji se navodi u opisu sastavnice. Naime, podatak o izdanju ne bilježi se kada taj podatak izdanja govori o izdanju koje se odnosi na cijeli svezak ili na matičnu zajednicu kao cjelinu. Važno je napomenuti kako se navodi samo kada je podatak vezan izričito uz određenu sastavnicu, odnosno uz određeni dio publikacije.

Primjer:

Glasovi i oblici općeslavenskoga književnog jezika / Stjepan Damjanović. – 1. izd. –

Gramatika grčkoga jezika / August Musić i Niko Majnarić. – 12. izd. –

3.3. Podaci specifični za građu ili vrstu publikacije

Nešto slično kao i kod izdanja, a tiče se podataka koji su specifični za građu. Govorit će se o numeričkim podacima. Kada se govori o višedijelnoj sastavnici postoje dvije mogućnosti. Jedna od njih je da ako se opisuje višedijelna sastavnica koja će biti objavljena jedna za drugom, odnosno uzastopno s nekom namjerom da se nastavi, tada se ti numerički podaci unose u opis sastavnice. Također, se unose, samo kada se odnose na višedijelne sastavnice. Ako, u drugom slučaju imamo problem da se odnose na matičnu publikaciju koju ćemo gledati kao cjelinu doći će do toga da se neće moći upisati u opisu višedijelne sastavnice. Znači potrebno je prije opisa sastavnice znati hoće li se numerički podaci dobiti u cjelini ili ne, jer kod opisa sastavnice ne pomaže matična publikacija u cjelinu, nego samo njene višedijelne sastavnice.

Primjer:

The tree fruit grower's newsletter. – Jan. 1979 - .

U: British Columbia grower. – ISSN 0709-0102. – Vol.1, no.1(Jan.1979)– .

3.4. Izdavanje ili raspačavanje

Jedna od značajki koje se ne navode u opisu sastavnice su upravo izdavanje i raspačavanje, odnosno podjela. Oni su dijelovi opisa koji se navode u napomenama.

Primjer:

Indians without tipis : a resource book by Indians and Metis / edited by D. Bruce Sealey and Verna J. Kirkness for Project Canada West. – 261 str. – Impresum na nasl. str.: Vancouver ; Winnipeg : William Clare (Manitoba), c1973. – ISBN 0-88888-000-6.

U: Tawow [Viševrsna građa] / D. Bruce Sealey. – [Agincourt, Ont.] : Book Society of Canada, c1975. – ISBN 0-7725-5250-9.

3.5. Materijalni opis

Materijalni opis vezan je uz posebne oznake građe, ali i posebni opseg jedinice. Ako se te posebne oznake građe i opseg jedinice mogu razumijeti iz ostalih segmenata opisa sastavnice, onda se mogu izbjegavati iz opisa sastavnice. Naime, ti bi podaci trebali biti dostupni u trećem segment, koji se odnosi na identifikacijske podatke o matičnoj jedinici ili u četvrtom segmentu, koji je vezan uz smještaj sastavnice u matičnoj jedinici. Ako, dođe do slučaja gdje se ti podaci ipak bilježe u opisu sastavnica, trebaju se obilježiti prema pravila donijetima od strane ISBD-a.

Primjer:

Plan shewing the region explored by S. J. Dawson ... from 1st of August 1857 to 1st November 1858. Scale [1:633 600] (W 105°-W 87 / N 54°-N 48°). 1 map ; 112x203 cm, folded to 28x23cm.

U: Report on the exploration of the country between Lake Superior and the Red River settlement / by S. J. Dawson. Toronto : John Lovell, Printer, 1859. Following text.

3.6. Nakladnička cjelina

Skupina nakladničke cjeline navodi se u opisu sastavnice samo onda kad je opisivana sastavnica podređena sastavnica sa stvarnim naslovom koji se razlikuje od zajedničkoga stvarnog naslova koji se odnosi na sve podređene dijelove (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 9). Ako dođe do takvog slučaja, bilo bi poželjno da se takav podatak navodi u šestoj skupini.

Primjer:

The application of *Precis* in French / by Germaine Lambert. – (*Precis* in a multilingual context ; part 4).

U: *Libri*. – ISSN 0024-2667. – Vol.26, no.4(1976), str.302-324.

3.7. Napomena

U ovoj skupini napomene bilo bi poželjno da se navode samo one napomene koje su usko povezane sa samom sastavnicom. Postoji slučaj u kojem se mogu navoditi napomene koje se odnose na cijelu matične publikacije, ali se one ne navode u opisu sastavnice nego u trećem segmentu opisivanja sastavnica, a on, odnosno treći segment tiče se identifikacije matične jedinice.

Primjer:

Marti y Francia. – str. 265-271 prištampane u obrnutom smjeru.

U: *Ensayos* / Alejo Carpentier. – Ciudad de La Habana, Cuba : Editorial Letras Cubanas, 1984. – str.[255]-271.

3.8. Standardni broj ili alternativa

Međunarodni standardni broj za identifikaciju knjige ili ISBN jedinstveni je identifikator knjiga i drugih omeđenih publikacija bez obzira na medij na kojem se objavljuju. On se u opisu sastavnice objavljuje samo kada se misli na određenu sastavnicu. Ako dođe do brojeva koji se odnose na matične jedinice u cjelinu, tada se ne prikazuje u opisu sastavnice nego u identifikaciji matične jedinice.

Primjer:

Defeathering the Indian / Emma La Rogue. – xiii, 82 str. : ilustr. ; 23 cm. – ISBN 0-7725-5028-X.

U: Tawow [Viševrsna građa] / D. Bruce Sealey. – [Agincourt Ont.] : Book Society of Canada, c1975. – ISBN 0-7725-5250-9.

4. Poveznica

Poveznica čini drugi dio okvirne sheme opisivanja sastavnice. Poveznica predstavlja element koji omogućuje povezivanje između prvog segmenta sheme koji predstavlja opis sastavnice i trećeg segmenta sheme, odnosno identifikacije matične jedinice. On nam omogućuje prepoznavanje kraja opisa sastavnice te najavljuje početak identifikacije matične jedinice u cjelini. Također, svrha poveznica podijeljena je u dva dijela. Prvi dio je već navedeni kraj opisa sastavnice i početak identifikacije matične jedinice. Dok, se kao druga svrha poveznice navodi eksplicitna, ali i implicitna veza između sastavnice i matične jedinice. Eksplicitna je ona veza koja daje jasnu i objašnjenu fizičku sliku između sastavnice i matične jedinice, dok je implicitna ona koja je razumljiva, ona koja se podrazumijeva kakva mora biti. U opisu sastavnice za drugu se svrhu koristi formalna interpunkcija, kao i izraz koji predstavlja fizičku povezanost.

4.1. Propisana ili formalna interpunkcija

Ovdje se navodi kako se interpunkcijom odvajaju opis sastavnice od identifikacije matične jedinice. Navodi se kako se prvi i treći segment odvajaju razmakom, dvostrukom kosom crtom te ponovno razmakom. Također, ako se dva segmenta navode u posebnim ulomcima, interpunkcija nije potrebna te se izostavlja.

Kao primjer navodi se:

Spirit is flesh this night [Zvučna snimka] / Godfrey Ridout. // Veni : music for Advent and Christmas. – Oshawa, Ont. : World Records, 1978. – World Records : SMM 7807. – Str. 2, 7.

4.2. Izraz koji pokazuje fizičku povezanost

Izraz koji predstavlja fizičku povezanost navodi se odmah nakon propisane interpunkcije. Naime, kada se predstavlja izraz navodi se na jeziku koji pripada ustanovi koja ga priprema. Kako bi se istaknula fizička veza između opisa sastavnice i identifikacije matične jedinice

potrebno je koristiti različite primjerene izraze koji, zapravo, održavaju tu stvarnu fizičku vezu. To bi značilo da su primjereni izrazi oni koji povezuju ta dva segmenta, a to bi bili “U”, “Na” i ostalo. Također, se može upotrijebiti i isti izraz.

Postoje dvije mogućnosti kako se izraz može istaknuti. Prva mogućnost je isticanje nekim tiskom, interpunkcijom ili potcrtavanjem. Druga je mogućnost malo kompliciranija. Dolazi se do dijela gdje se prvi i treći segment mogu navesti u zasebnim odlomcima. Kada se ta dva segmenta odvoje, interpunkcija se, također, izostavlja jer je nepotrebna. Tada se izraz treba što češće bilježiti kako bi se razjasnila veza između prvog i trećeg segmenta. Izraz se bilježi neposredno ispred prvog elementa u segmentu koji identificira matičnu jedinicu (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989:11).

Primjeri:

Where do I go? [Tiskane muzikalije] / words by James Rado, Gerome Ragni ; music by Galt MacDermot.

U: Vocal album from the musical production Hair. – London : United Artists Music, c1967. – str.8-9.

Newfoundland, St. Lawrence Bay, the fishing banks, Acadia, and part of New Scotland [Vizualna projekcija] / by H. Moll. – (W 68°-W 52° / N 52°-N 43°). – 1 dijapozitiv : u bojama. – Karta izvorno izdana u Londonu, 1730.

U: The discovery and settlement of North America : 1500-1865 / by George Rish. – Hagerstown, Nfld. : Harper and Row, c1978. – Dijapozitiv br.91.

5. Identifikacija matične jedinice

Identifikacija matične jedine čini treći segment cjelokupnog opisa sastavnica, odnosno okvirne sheme. Kada se govori o identifikaciji, to znači da se segment opisa sastavnice koji identificira matičnu jedinicu kreira u skladu sa shemom koja je izložena u ISBD(G)-u, odnosno Općem međunarodnom standardnom bibliografskom opisu. Također, bitno je znati kako se pojedinosti vezane uz određena područja preuzimaju iz Međunarodnog standardnog bibliografskog opisa za knjige (ISBD(M)), Međunarodnog standardnog bibliografskog opisa za serijske publikacije (ISBD(S)), Međunarodnog standardnog bibliografskog opisa za

neknjižnu građu (ISBD(NBM)), i ostale. Smatra se kako je matična jedinica samostalno objavljena jedinica, odnosno jedinica u kojoj se nalazi sastavnica te da je ona po karakteristikama ista kao i neke druge jedinice koje posjeduju istu građu ili vrstu građe. Također, na matičnu se jedinicu mogu primijeniti propisi ISBD-a te nije potrebno da dolazi do promjena u propisima kao što je to potrebno kod primjene u opisu sastavnica.

Jedna od vrlo bitnih značajki ovog segmenta je ta da se identificira matična jedinica, što bi značilo da nije potrebno da se ona opiše u cjelosti, odnosno nije potrebno da se ukomponiraju svi elementi koji se mogu, ali i ne moraju koristiti u opisu matične jedinice. Kada se govori o izboru elemenata koje će biti potrebno uključiti u opis matične jedinice smatra se kako će oni zavisiti od karakteristika ili njihove sličnosti. Ta sličnost pokušati će se vidjeti kroz stvarni naslov, izdavanje, pa čak i u napomeni između matične jedinice i ostalih jedinica koje mogu, ali i ne moraju biti povezane. Druga bitna značajka ovoga segmenta bila bi da se uvjeti pod kojima je potrebno navoditi određeni element da bi se identificirala matična jedinica pokažu u općim crtama. To bi omogućilo da se smanji dvosmislenost, koja bi mogla dovesti do zbrke u komunikaciji. Zbrka bi mogla uvjetovati drugačije poimanje identiteta matične jedinice, ili zamjenu nekih sličnih jedinica, radilo se to o dvije ili više jedinica.

Postoji razlika u višedijelnim matičnim jedinicama, ali i u periodičkim publikacijama. Pod višedijelne matične jedinice možemo navesti neke omeđene publikacije koje se prostiru u više svezaka, te periodičke publikacije. Naime, višedijelne matične jedinice posjeduju elemente koji identificiraju matičnu jedinicu. Ti istoimeni elementi se moraju odnositi na jedinicu koja bi predstavljala samostalnu publikaciju, dok je kod periodičke publikacije drugačija situacija. Za one matične jedinice koje bi mogle biti objavljene u obliku periodičke publikacije, navodili bi se elementi u odnosu na cijelu publikaciju, a ne njen samostalni dio u kojem se pojavljuje sastavnica.

5.1. Stvarni naslovi i podaci o odgovornosti

U ovom dijelu će se govoriti o glavnom stvarnom naslovu, općim oznakama građe, usporednom stvarnom naslovu, podnaslovu i podacima o odgovornosti.

5.1.1. Glavni stvarni naslov

Bitna, pa možda čak i najbitnija stavka u opisu matične jedinice je navođenje glavnog stvarnog naslova. Razlika je kod periodičkih publikacija gdje nema glavnog stvarnog naslova,

pa se navodi ključni naslov. Taj ključni naslov je njegov prvi element, prvi element priodičke publikacije.

Primjer:

Visiting [Zvučna snimka] / [composed by Will Ackerman ; Will Ackerman, guitar ; Chuck Greenberg, lyricon ; Michael Manning, bass].

U: An evening with Windham Hill live. – [Stanford, Calif.] : Windham Hill Records; c1983. – Windham Hill Records : WH-01026. – Str.2,2.

5.1.2. Opća oznaka građe

U opisu matične jedinice nema potrebe navoditi opće oznake građe, iako postoji par izuzetaka. Jedan od izuzetaka je taj kada dolazi do razlike u općoj oznaci građe za matičnu jedinicu i onoj koja vrijedi za sastavnicu. Dok, je drugi izuzetak vezan uz to kada su stvarni naslov, podatak o odgovornosti te podatak o izdanju vrlo slični kao i neki drugi podaci vezani uz neku publikaciju koja je druge vrste građe.

Primjer:

Map of the Canadian Pacific Railway and its connections [Kartografska građa]. – Scale [ca 1:9 200 000] (W 131°-W59° / N 53°-N 38°). – 1 zemljop. karta ; 18x57 cm + timetable sheet. – Pretisak karte što ju je izvorno tiskala firma “Canada Bank Note Co. printers”. – Umetak.

U: Building the Canadian Pacific Railway [Viševrsna građa] / produced by the National Film Board of Canada. - [Ottawa, Ont. : National Film Board of Canada, 1979].

5.1.3. Usporedni stvarni naslov

Usporedni stvarni naslov rijetko se primjenjuje u opisu matične jedinice. Razlog tome je što ga se rijetko navodi u publikacijama.

Primjer:

Sonata in d-Moll [Tiskane muzikalije] = Sonata in D minor : op.9 / Karol Szymanowski.

U: Gesamtausgabe / Karol Szymanowski ; ed. Teresa Chylinska. – Krakow : PWM, 1978. – Bd. 9, str.1-24.

5.1.4. Podnaslov

Podnaslov se ne navodi uvijek. Navodi se kada se glavni stvarni naslov sastoji od nekih izraza koji ne objašnjavaju puno samom riječi, ili se se koristi kako bi identificirali neke različite publikacije, poput riječi “Radovi”. Također, bitno je znati kako podnaslov obuhvaća i podatak o odgovornosti koji se koristi kako bi omogućio razlikovanje matične jedinice od nekih drugih jedinica koje sadrže sličan ili identičan glavni stvarni naslov kao i onaj kojega mi opisujemo.

Primjer:

Cancer – don't become a victim / by Mary MacKay.

U: Performance : Canada Post employee newspaper : head office and Rideau Division. – ISSN 0832-1213. – Vol. 1, no.1(9 April 1986), str.2.

5.1.5. Podatak o odgovornosti

Prvi podatak o odgovornosti bitno je navesti u opisu matične jedinice.

Primjer:

A stylometric study of Aristotle's Metaphysics / Anthony Kenny.

U: Bulletin / Association for Literary and Linguistic Computing. – ISSN 0305-9855. – Vol. 7, no.1(1979), str.12-20.

5.2. Izdanje

U identifikaciji matične jedinice bitno je napomenuti kako se navode oni podaci o izdanju koji su definirani izvoru podataka za one skupine izdanja matične jedinice, dok je razlika u usporednim podacima o izdanju i podacima o odgovornosti ta što se oni ne navode.

Primjer:

Les limites de la notion de structure en ethnologie / Claude Levi-Strauss.

U: Sens et usages du terme structure dans les sciences humaines et sociales / edite par Roger Bastide. – 2me ed. – The Hague : Mouton, 1972. – str.40-45.

5.3. Podaci specifični za građu

Podaci koji su specifični za građu, pa čak i za vrstu publikacije nisu potrebni za navođenje u identifikaciji periodičkih publikacija, dok postoji mogućnost navođenja takvih istih podataka koji su specifični za građu ili vrstu publikacije za identifikaciju kartografske građe. To se najčešće događa u slučajevima kada je ista jedinica navedena u različitim mjerilima, ako se to ne nalazi u stvarnom naslovu.

5.4. Izdavanje i raspačavanje

U ovom će se odlomku govoriti o mjestu i godini izdavanja i raspačavanja, te nakladniku i raspačavatelju. Također, navest će se primjeri.

5.4.1. Mjesto izdavanja i raspačavanja

Mjesto izdavanja vrlo je bitno u identifikaciji matične jedinice. Ono se navodi kod svih vrsta matične jedinice, osim jedne. Izuzetak je periodička publikacija jer se kod nje mjesto izdavanja navodi samo kada je potrebno razlikovati periodičke publikacije koje imaju identičan stvarni naslov.

Primjer:

Origine, discendenza, catalogo, et nome di tutti i prencipi, re, & potentate, c'hanno regnato nel mondo, dal principio della sua creatione sino a questi tempi / di Gio. Nicolo Doglioni.

U: Compendio historico universal di tutte le cose notabili gia successe nel mondo dal principio della sua creatione sin`hora / di Gio. Nicolo Doglioni. – In Venetia : Appresso Nicolo Misserini, 1605. – str. [961]-[984].

5.4.2. Nakladnik i raspačavatelj

Također, naziv glavnog nakladnika navodi se u identifikaciji matične jedinice. Ono se navodi u omeđenim identifikacijama matične jedinice, čak u onima koje su u netiskanom obliku. Kao i kod mjesta izdavanja, naziv nakladnika se ne navodi u periodičkim publikacijama, u njihovom opisu. Jedino kada ga je potrebno navesti je u slučaju matične jedinice koje imaju identičan stvarni naslov te isto mjesto izdavanja.

Primjer:

Conocimiento empirico, magia y religion en la medicina popular de los departamentos de Esquina y Goya (Corrientes) / Silvia Garcia. – “Denominacion cientifica de las hierbas y clasificacion de algunas de ellas, segun sus cualidades” : str. 265-267. – Bibliografija: str.267.

U: Cultura tradicional del area del Parana Medio / Ministerio de Educacion y Justicia, Secretaria de Cultura, Instituto Nacional de Antropologia. – Buenos Aires : Fundacion G.F.G. Bracht Editor, 1984. – str.257-267.

5.4.3. Godina izdavanja i raspačavanja

Kada se govori o godini izdavanja, nema puno filozofije. Godina izdavanja može se izostaviti, osim u slučajevima kada se matična jedinica treba razlikovati od drugog izdanja tog istog dijela.

5.5. Materijalni opis

Materijalni opis nije toliko bitna stavka u identifikaciji matične jedinice. Jedino kada je potrebno navesti neku posebnu oznaku građe je kako bi se matična jedinica razlikovala od one matične jedinice s istim stvarnim naslovom i podacima o izdavanju. Ako dođe do takvog slučaja potrebno je napisati i posebne oznake građe te opseg te građe. U navođenju jedino su bitne te dvije stavke, dok se ostali elementi ne navode.

5.6. Nakladnička cjelina

U identifikaciji matične jedinice skupine nakladničke cjeline se ne navode.

Primjer:

Private Kunstforderung im Kaiserreich am Beispiel Krupp / Renate Kohne-Lindenlaub. – Ilustr. – “Karl Erich Born zum 60. Geburtstag gewidmet”. – Bibliografske bilješke.

U: Kunstpolitik und Kunstforderung im Kaiserreich / herausgegeben von Ekkehard Mai, Hans Pohl und Stephan Waetzoldt. – Berlin : Mann, c1982. – ISBN 3-7861-1322-X. – str.55-81.

5.7. Napomena

U identifikaciji matične jedinice skupine napomena se ne navode.

5.8. Standardni broj

Kada se govori o Međunarodnom standardnom broju smatra se kako bi se trebao uvijek prikazati u identifikaciji, odnosno opisu matične jedinice. Postoji mogućnost da postoji veći broj tih standardnih brojeva, te ako je to slučaj mora se obilježiti, odnosno prikazati onaj standardni broj koji se odnosi na matičnu jedinicu o kojoj se piše, čija se identifikacija provodi. Također, postoje i izuzeci koji nemaju međunarodni standardni broj, već trgovački broj. Bitno je da se on uključi u opis matične jedinice, ako ne postoji standardni broj.

Primjer:

Domini est terra / Heinrich Schutz ; Ensemble vocal du Choeur national ; Ensemble instrumental Ars Europea.

U: Polyphonie sacree de la renaissance. – [St. Michel de Provence] : Harmonia Mundi, 1980.
– Harmonia Mundi : H MV 2.473. – Ploča 2, str.B, brazda 4.

5.9. Ključni naslov

Postoji slučaj kad se ključni naslov navodi prije standardnog broja, a to je kada je ključni naslov potpun te može zamijeniti neke druge elemente opisa prilikom identifikacija matične jedinice.

Primjer:

L`auto-evaluation en lere annee et au ler cycle / par Louise Royal.

U: Place publique (Lasalle). – ISSN 0833-8922. – Vol.1, no.1(mai 1986), str.16-19.

6. Smještaj sastavnice u matičnoj jedinici

Kako bi opis sastavnice bio potpun potrebno je navesti i njezin četvrti segment, a to je smještaj u matičnoj jedinici. Oblik u kojem se te pojedinosti javljaju različite su. One ovise od vrste sastavnice te vrste matične jedinice.

6.1. Sastavnice omeđenih publikacija u jednom svesku

Postoji razlika kod sastavnica koje su u cijelosti dostupne u matičnoj jedinici te u onima kad je sastavnica samostalna. Naime, kada je sastavnica sadržana u matičnoj jedinici, a izdana je u jednom svesku piše se paginacija prve i zadnje stranice. Ta prva, ali i zadnja stranica objašnjava gdje je sastavnica smještena. Kada se bilježi u opisu matične jedinice paginaciji prethodi kratica "str" te oznake prve i zadnje stranice. Između te dvije brojke stavlja se crtica. Drugi slučaj je kada je sastavnica samostalna, tada se podaci mogu izostaviti.

Primjer:

Mental health services in the developing countries : the issues involved / T.W. Harding.

U: Mental health services in developing countries / edited by T.A. Baasher. – Geneva : World Health Organization, 1975. – str.1-5.

6.2. Sastavnice omeđenih publikacija u više svezaka

Kad je sastavnica sadržana u jednom ili više svezaka matične publikacije koja je izdana kao publikacija u više svezaka (tj. omeđena publikacija u više svezaka ili niz omeđenih publikacija koji se opisuje kao niz, a ne kao pojedinačni svesci), smještaj obuhvaća pojedinosti o oznaci sveska i paginaciju (Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1989: 16). Koriste se arapski brojevi kako bi se zamijenila ostala slova ili brojevi koji su ispisani slovima. Također, izraz koji se koristi u publikaciji u svesku bilježi se ispred ili iza oznake sveska.

Primjer:

The calm made a face / Eric Nicol.

U: A collection of Canadian plays / general editor, Roy Kalman. – Toronto : Bastel Books, 1972-. – Vol. 4, str.B1-B21.

6.3. Sastavnice neknjižne građe koja je izdana kao jedna jedinica

Postoji jednodijelna neknjižna publikacija kao matična jedinica, a to je recimo jedna gramofonska ploča ili kasete. Tada imamo smještaj sastavnice koji se navodi onim izrazima koji su podređeni vrsti građi. Također, bitno je uvesti i izraze i numeracije gdje je to moguće.

Takvi se izrazi i numeracije navode na publikaciji, a ako se pronalaze arapski brojevi tada se oni zamjenjuju određenim vrstima brojki ili slovima koja označavaju brojke.

Primjer:

Der freundliche Autofahrer [Zvučna snimka] / Musik Felix Parday ; Text Jurgen Albrecht.

U: Die Abenteuer des Madchens Britta. – Hamburg : Dt. Grammophon-Ges., 1979. – Best-Nr. Poly : 2961226. – Str.2.

6.4. Sastavnice neknjižne građe koja je izdana u više jedinica

Postoji slučaj gdje je matična jedinica izdana kao više jedinica iste vrste, recimo nekoliko gramofonskih ploča, ili više jedinica različitih vrsta kao što je skup viševrstne građe. Tada smještaj sastavnice u matičnoj jedinici ovisi o oznaci jedinice te o mjestu sastavnice u jedinici. Ako naiđemo na izraz, tada se on navodi ispred ili iza oznake jedinica. Arapske brojke zamjenjuju se određenim vrstama brojki ili slovima koja označavaju navedene brojke.

Primjer:

Prelude and fugue for 18-part string orchestra [Zvučna snimka] / Britten.

U: L'Orchestre Mondial des Jeunes musicales, 1970-1989. – [Montreal] : Radio Canada International, [1980.]. – Ploča 5, str.1.

6.5. Sastavnice periodičkih publikacija

Postoji slučaj kada je matična jedinica periodička publikacija, tada njen smještaj ovisi o oznakama sveščića periodičke publikacije. U tim oznakama se nalazi sastavnica i njezine pojedinosti o smještaju sastavnice u sveščićima. Bitno je znati kako se oznake sveščića navode prema propisima ISBD-a. Taj podatak dostupan je u obliku koji je propisan za određenu skupinu, odnosno skupinu 3.

Primjer:

A data structure for family relations / F. Mavaddat and B. Parhami.

U: The computer journal. – London : British Computer Society. – ISSN 0010-4620. – Vol. 22, no.2(May 1979), - str.110-113.

7. Opis sastavnica u serijskim publikacijama

Na samom početku potrebno će biti objasniti serijske publikacije. Danas, serijske publikacije predstavljaju publikacije koje nemaju predviđen kraj izlaženja. One su objavljene na različitim medijima u uzastopnim zasebnim sveščićima ili dijelovima. Također, bitno je navesti kako svaka serijska publikacija nosi brojevanu ili kronološku oznaku. Serijske publikacije obuhvaćaju periodičke publikacije. Pod periodičke publikacije spadaju razni časopisi, revije, pa čak i magazini. Osim periodičkih publikacija, pod serijske publikacije spadaju i novine te godišnjaci. One su, danas, vrlo važne za fond Knjižnica grada Zagreba. Nastankom gradske knjižnice bitno je bilo prikupiti što više serijskih publikacija. One su se tada obrađivale po pravilima obrade, dok su se kasnije obrađivale prema različitim kataložnim pravilima koja su došla do promjene tijekom vremena. Tijekom 2000. godine došlo je do nastanka problema. Bilo je potrebno objasniti korisnicima ZAKI programa kako napraviti obradu serijskih publikacija. Obzirom da korisnici nisu znali kako se koristiti programom bilo je potrebno napisati upute. Jedan od vrlo bitnih strojno čitljivih formata koji se primjenjivao u ZAKI-ju, informacijskom sustavu bio je UNIMARC.

UNIMARC, danas, predstavlja međunarodni standard za prikaz i razmjenu bibliografskih podataka. Akronim dolazi od engleskog jezika, Universal MARC Format što bi označavalo opći format za strojno čitljivo katalogiziranje. UNIMARC je proizveden od strane IFLE. Predstavljao je komunikacijski format koji se bavio zamjenom bibliografskih podataka između određenih nacionalnih knjižnica i svjetskih bibliografskih središta.

Osim navedenoga UNIMARCA, postoji i MARC. MARC, također, kao i UNIMARC predstavlja međunarodni standard za prikazivanje i zamjenu bibliografskih podataka u strojno čitljivom obliku. MARC, dolazi od akronima engleskog izraza Machine Readable Cataloging. Kongresna knjižnica bila je ona koja je predstavila strojno čitljivi oblik MARC, 1966. godine. Već 1967. godine dolazi do prerađene verzija MARCA, koja nosi naziv MARC II. Jedna od zanimljivosti je kako Kongresna knjižnica radi s Kanadskom nacionalnom knjižnicom te zajedno u suradnji nastoje doći do standarda koji će pokušati zamijeniti sve moguće oblike MARCA. Standard se naziva MARC 21, a do sada je preveden na više od deset jezika.

7.1. Opis sastavnica

Okvirna shema bila je ona koja je međunarodno prihvaćena. Sastojala se od četiri segmenta, navedenih na početku rada, a to su:

1. Opis sastavnica
2. Poveznica
3. Identifikacija matične jedinice
4. Pojediniosti o smještaju sastavnice u matičnoj jedinici.

Razlika je bila u tome što se kod serijskih publikacija obrade članaka koristio Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga Eve Verone (1. i 2. dio) te Upute za bibliografsku obradu članaka u serijskim publikacijama autorice Branke Sorokin i autora Tomislava Muratija (Zagreb, 2001.).

7.2. Opis sastavnica

U prvom segmentu, odnosno opisu sastavnica bitna je stavka bila ta što su se razlikovale neke skupine. U skupini 1, 5 i 7 slijedili su se propisi koji su bili vezani uz ISBD(M). Kada se govorilo o prvoj skupini, koja je obuhvaćala stvarni naslov i podatak o odgovornosti bitno je bilo navesti kako se ona sastojala od većeg dijela bitnih stavki. Te stavke bile su: glavni stvarni naslov, podnaslov, usporedni stvarni naslov, usporedni podnaslov, podaci o odgovornosti. Ti su se podaci trebali nalaziti na prvoj stranici članka. Prva stranica članka bila je navedena kao glavni izvor podataka za prvu skupinu. Peta skupina bila je ona koja se bavila materijalnim opisom. Ona je obuhvaćala podatak koji se odnosio na cijeli članak, odnosno glavni izvor podataka bio je cjelokupan članak. Taj podatak bio je broj stranica, a osim njega materijalni opis sadržavao je i druge materijalne pojediniosti. Na kraju, postoji sedma skupina koja je obuhvaćala napomene. Bitno je znati kako glavni izvor podataka nije taj određeni članak. Glavni izvor podataka nije propisan te se može preuzeti iz nekog drugog izvora. Te tri skupine razlikovale su se kod serijskih publikacija

7.3. Poveznica

Poveznica je predstavljala drugi segment okvirne sheme opisa sastavnica. Knjižnice grada Zagreba više su preferirale zasebne odlomke prvog i trećeg segmenta kod opisa sastavnica. Opis sastavnice i identifikacija matične jedinice navodile su se u zasebnim odlomcima te nije bio potreban interpunkcijski simbol dvije kose crte. Koristio se prijedlog U nakon čega je dolazilo do interpunkcijskog simbola dvotočke te razmaka (U:).

7.4. Identifikacija matične jedinice kod serijske publikacije

Identifikacija matične jedinice predstavljala je treći segment sheme za opis sastavnica. Glavni elementi koji su se opisivali tom identifikacijom bili su: naslov serijske publikacije te identifikacija broja unutar matične jedinice. Pod identifikaciju broja mogli smo navesti ono što čini skupinu numeričkih oznaka, a to su bili broj, nakon njega je dolazilo godište te godina.

7.5. Pojediniosti o smještaju sastavnice u matičnoj jedinici

Kao četvrti segment okvirne sheme opisa sastavnice navodio se smještaj određene sastavnice u matičnoj jedinici. On je služio za unošenje materijalnog opisa. To bi značilo da se morao unijeti broj paginiranih stranica koje su se odnosile na članak, ali samo paginacija prve i zadnje stranice.

8. Zaključak

Na kraju ovoga rada, smatra se kako su “Smjernice za primjenu ISBD-a na opis sastavnica” u cijelosti pomogle u opisivanju svake pojedine sastavnice. Sastavnica mora biti dio matične jedinice, odnosno publikacije kako bi nam omogućila njezino opisivanje. Kao što je već navedeno smjernice polaze od Međunarodne federacije knjižničarskih društava i ustanova, tako zvane IFLE. Ona je bila zaslužna za osnivanje ISBD-a. Sa izradbom je počela 1970. godine te je omogućila objavljivanje niza bibliografskih standarda koji su nam omogućili opis različitih vrsta knjižnične građe. Uporaba smjernica treba biti prema propisima ISBD-a. Iako propisi nisu navedeni u ovom radu, bitno ih je spomenuti jer oni nadopunjuju opis sastavnica. Kada je radna grupa objedinila okvirnu shemu za opis sastavnica morala je svaki dio temeljito istražiti te ga objasniti. Svaki dio, odnosno svaki segment okvirne sheme posjeduje određene značajke te načine kako se koristi. Uporaba smjernica za primjenu ISBD-a jedan je od bitnijih djelova knjižničarskog društava i ustanova. Svatko tko se namjerava baviti tim područjem proći će kroz taj dio proučavanja, istraživanja i učenja toga područja.

Literatura

Albright, K. (2016). Libri: The International Journal of Libraries and Information Studies.

Preuzeto s: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/libri-2016-0059/html> [pristup 18.08.2021.]

Barbarić, A. (2015). Razvoj hrvatskoga kataložnog nazivlja kroz prijevode ISBD-a s naglaskom na rješenjima iz objedinjenoga izdanja. Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnost suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture. 18(2015), str. 123-147. Preuzeto s: <http://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/akm/article/view/3745> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. IFLA. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26951> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. ISBD. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=27888> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. ISSN. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=27971> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. MARC. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38783> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. UNIMARC. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=63215> [pristup 18.08.2021.]

Hrvatska enciklopedija. Serijske publikacije. Preuzeto s:

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=55493> [pristup 18.08.2021.]

IFLA (2019). About IFLA. Preuzeto s: <https://www.ifla.org/about> [pristup 18.08.2021.]

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu (2012). ISSN ured za Hrvatsku. Preuzeto s:

<https://www.nsk.hr/issn/> [pristup 18.08.2021.]

Polanski, D. (2009). Obrada sastavnica u serijskim publikacijama : upute za rad u sustavu

Zaki : interni priručnik. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba. Preuzeto s:

<http://local.kgz.hr/help/upute/UputeSastavnice.pdf> [pristup 18.08.2021.]

Radovčić, M. i Barbarić, A. (2013). ISBD : od prošlosti k budućnosti. Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 56 (4), 203-226. Preuzeto s:

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=210094 [pristup 18.08.2021.]

Smjernice za primjenu ISBD-a na opis sastavnica: odobrili stalni odbori Sekcije za katalogizaciju i Sekcije za serijske publikacije Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova (1989). Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo.

Uporaba smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica

Sažetak

Kroz povijest došlo je do različitih radova koji omogućuju korisnicima knjiga proučavanje, ali i učenje o pravilnim primjenama opisa istoimenih knjiga. Tokom doba dolazilo je do promjena u radovima. Neke radne grupe su usavršavale svoje radove i omogućivale jednostavnije korištenje pri opisivanju, dok je određeni broj grupa ostajao pri kompleksnijim radovima. Tako su do danas, razvijene smjernice koje nam omogućavaju opis sastavnica. Sastavnice su dio današnjih publikacija, odnosno matičnih jedinica. Naravno, smjernice se propisane prema pravilu ISBD-a što znači da se moraju držati tih pravila. Uporaba Smjernica za primjenu ISBD-a na opis sastavnica fokusira se na različite članke u časopisima te radove u zbornicima. Nastoji poučiti korisnike o što jasnijem, ali i korisnijem opisu sastavnica.

Ključne riječi: smjernice, ISBD, sastavnica, matična jedinica, norme

Use of Guidelines for the application of the ISBDs to the description of component parts

Summary

Throughout history, there have been various research papers that allow users of books to study, but also to learn about the correct applications of the description of publications. Over time, there have been changes in the works. Some working groups refined their work and made it easier to use when describing, while a number of groups stayed with more complex work. Guidelines that allow us to describe the components have been developed to date. The components are part of today's publications, ie parent units. Of course, the guidelines are prescribed according to the ISBD rules which must be followed. The application of the guidelines for the application of ISBD to the description of constituents focuses on various articles in journals and papers in proceedings. Its task is to teach users how to utilize the description of the components in a clearer and more practical way.

Key words: guidelines, ISBD, component, parent unit, norms